

Samassa veneessä

Thorbjörn Broddasonin haastattelu

Osuimme yhteen aamulla siinä sekamelskassa, kun ihmiset etsiskelivät työryhmiään. Sovimme treffeistä puolen tunnin päästä. Kaivauduimme autioon kapakkaan ja aloitimme. "Voisitko kertoa jotakin intellektuaalisesta historiastasi ja niin poispäin ja niin poispäin." Mietin, miten vähän eksoottiselta hän näyttää. Hmm, tiedän tietysti, että he polveutuvat norjalaisista, jotka 800-luvulla siirtyivät Islantiin ja joihin sittemmin sekoittui Skotlannista ja Irlannista muuttanutta kelttiläistä ainesta. Mutta kuitenkin ... Minulla on vain varma käsitys, että ei ole samantekevää istuuko paikalla ruotsalainen, norjalainen vai hän. Kaikki muut voidaan panna samaan pinoon, Ruotsi Norja Tanska jopa puoliverinen Suomi, mutta Islantia ei. Olen harmissani, ettemme ole siellä nyt, kapakassa tai itikkasoilla, samantekevää, mutta saattaa tietysti olla että siellä en edes kysyisi näitä kysymyksiä.

Siis kuulkaapa:

Broddasonin tutkimukset liittyvät suurimmalta osalta joukkoviestintään ja erityisesti lapsiin ja televisioon. Koulutukseltaan hän on kuitenkin sosiologi ja suorittanut B.A. -tutkintonsa Edinburghin yliopistossa Skotlannissa. Hän vietti siellä kolme vuotta, jonka jälkeen katsoi viisaaksi tulla lähemmäs omaa kulttuuriaan ja taustaansa. Niinpä hän päätyi Lundiin, missä hän myös opiskeli kolme vuotta ja suoritti M.A. -tutkinnon.

Mutta teillä on myös yhteiskuntatieteellinen tiedekunta Reykjavikin yliopistossa?

Kyllä on, mutta vasta nyt. Sosiologian opetus enemmän tai vähemmän alkoi minun mukani Islannissa. Tutkintoni ovat sosiologiasta, mutta sekä ohjaajieni neuvosta että oman kiinnostukseni takia päätin Lundissa ollessani ruveta tutkimaan lapsia ja televisiota. Aika, vuodet 1966-67, oli juuri sovelias, koska televisiotoiminta oli tuolloin vastikään aloitettu Islannissa.

Yliopistojärjestelmät Edinburgissa ja Lundissa erosivat oikeastaan toisistaan aika tavalla. Sosiologia oli Englannissa hyvin pitkälti amerikkalaisilla linjoilla, hyvin

positivistista, tavallaan hyvin tietämätöntä siitä, miten problemaattisia yhteiskuntatieteet voivat olla. Kun taas Lundissa minulle tehtiin hyvin selväksi, että asiat eivät ole lainkaan niin yksinkertaisia kuin ne anglosaksisessa maailmassa saattoivat näyttää. Lundissa positivismi oli juuri tuolloin laskusuunnassa. Siitä seurasi toisenlaisia ongelmia tiedekunnassa, pyrkimyksiä ja vaikeuksia, jotka selvästi heijastuivat työhön ja ihmisten kapasiteettiin tehdä työtä sekä yksin että toisten kanssa. Se oli vaativaa aikaa, silloin olin alttiina monenlaisille vastakkaisille näkökulmille.

Kun päätin aloittaa tutkimuksen lapsista ja televisiosta, tein osasta myös tutkielmani. Perussyynä oli juuri historiallinen mahdollisuus tutkia televisiotoimintaa silloin, kun se oli alkamassa. Suunnittelin tutkimuksesta hyvin suoraviivaisesti empiiristä. Se perustui paljolti samanlaisiin tutkimuksiin, joita oli kehitelty Isossa-Britanniassa 1950-luvun puolivälissä ja joitakin vuosia myöhemmin Yhdysvalloissa. Britanniassa suuntaa edusti Himmelweit ja Yhdysvalloissa Schramm. Näiden tutkijoiden kirjat tarjosivat perusapparaatin ja ideat sille, miten edetä ja paljolti myös itse kysymykset, joita käytin kyselykaavakkeessa. Tein tutkimuksen kuitenkin hyvin itsenäisesti. Rajoitin sen lapsiin, jotka osasivat lukea ja kirjoittaa, jotta voin antaa heille kirjallisen kyselykaavakkeen. Aläikäraja oli 10 vuotta ja yläikäraja 14-15, mihin loppuu kouluvelvollisuus.

Sitten jouduin mukaan muihin asioihin, pääasiassa rakentamaan sosiologian koulutusohjelmaa yliopistoon. Nyt meillä on yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa sosiologiaa, valtio-oppia, sosiaaliantropologiaa, psykologiaa, kirjastotiedettä,

sosiaalipolitiikkaa ja kasvatustiedettä.

Sosiologiassa on kolme pysyvää virkaa, siinä kaikki. Mutta sen lisäksi on perustettu metodologinen oppituoli, joka täytetään tänä vuonna tai ensi vuoden alussa. Ehkä sosiologi tai psykologi tai tilastotieteilijä saa sen.

Teillä ei siis ole tiedotusopin laitosta? Entä erillistä journalistien koulutuslaitosta?

Ei, mutta meillä on sosiologiassa joukkoviestinnän kursseja, joista olen itse ollut päävastuussa. Nämä ovat olleet vapaaehtoisia kursseja. Nyt olemme aloittamassa järjestelmää, jossa opiskelija voi valita pääaineekseen esimerkiksi sosiologian tai valtio-opin ja sivuaineekseen, eli noin kolmanneksen alemmasta tutkinnosta, joukkoviestinnän. Aloitimme tänä vuonna ja olemme aika tyytyväisiä järjestelmään. Meillä ei ole tarkoitusta tehdä viestinnästä pääainetta, vaan haluamme pitää sitä aineena, jota muut aineet tukevat tai joka tukee muita. Voin itse opettaa sitä niin paljon kuin tahdon ja opiskelijat ovat olleet hyvin kiinnostuneita. Ne jotka menevät journalistin ammattiin, saavat siitä teoreettista taustaa, vaikka meillä ei mitään käytännön harjoituksia olekaan.

Nyt tiedekunnassa on sovittu vielä uudesta järjestelystä, joka merkitsee sitä, että alemman tutkinnon jälkeen opiskelija suorittaa vuoden verran opintoja joukkoviestinnässä, sekä teoreettisia että harjoittelua, ja saa sitten diplomin. Uskon, että pääosa opiskelijoista tulee sosiaalitieteistä ja humanistisista tieteistä, mutta toivotamme tervetulleeksi periaatteessa kenet tahansa tutkinnon suorittaneen.

Kuinka monta opiskelijaa aiotte ottaa tähän opetukseen?

En tiedä vielä. Pelkäämme,

että heitä on tulossa aivan liikaa. Jokin raja meillä täytyy olla, mutta emme ole selvittäneet sitä vielä. Haluamme panna heidät käytännön töihin yliopistossa jos meillä vain on jonkinlaisia harjoitteluvälineitä, mutta pääasiassa joudumme heittämään heidät ulos lehtimaailmaan ja pyytämään lehtimiesten apua harjoittelijoiden ohjaamisessa. Kirjoitamme sopimuksen tietyn opiskelijan ja ohjaajan välillä, jolla itsellään on tietysti oltava kelvollinen koulutus. Tämä rajoittaa opiskelijoiden määrää.

Mitä muuta tutkimustyötä olet tehnyt?

Olemme toistaneet vuoden 1968 tutkimuksen vuonna 1979. Teimme enemmän tai vähemmän identtisen tutkimuksen 800 lapsen parissa. Otimme mukaan myös ne, jotka vuonna -68 olivat osallistuneet tutkimukseemme; 600:sta saimme jäljitettyä noin 580 ja palautuksen saimme 65 prosentilta. Teimme vielä uusintakyselyn vuonna 1985, mutta silloin emme enää tavoitelleet vuoden -68 ryhmää. Erittäin kiinnostavaa oli se, mikä korrelaatio oli vähäisen ja runsaan televisiokatsomisen välillä silloin, kun he olivat nuoria lapsia ja taas silloin kun he olivat nuoria aikuisia. Löysimme useita kiinnostavia seikkoja. Nuoret naiset katselivat televisiota paljon enemmän kuin nuoret tytöt, sillä he olivat perustaneet perheen ja heidän oli oltava lasten kanssa, eikä heillä ollut juuri muuta tekemistä kuin katsella televisiota illalla. Kun taas silloin kun he olivat nuorempia, he menivät ulos iltaisin ja tulivat raskaiksi, ilmeisesti.

Teoreettinen orientaatiomme on ollut osaksi jälkikäteistä, ja noiden aikaisemmin mainittujen Schrammin ja Himmelweitin lisäksi olemme käyttäneet käyttötarkoi-

tus-tarkastelua ja yrittäneet testata joitakin kultivaatio-teesejä ja -oletuksia. Tämä on teoreettinen orientaatiomme. Kaavakkeissa ja operationaalistamisessamme olemme pysytelleet alkuperäisessä skeemasani, muun muassa ymmärrettävyyden vuoksi. Olemme ottaneet nuoret ihmiset tutkimuksen kohteiksi siksi, että heidän kohdallaan riskit, epätoivottavat vaikutukset ovat suurimmat, heitä on helppo lähestyä, joukkoviestimet ovat kaikkein tärkeimpiä juuri heille.

Onko joitakin tieteellisiä vaikuttajia, auktoriteetteja, joilla on ollut merkitystä itsellesi viime vuosina? Keitä tutkijoita arvostat?

Enpä tiedä. Kultivaatioteoriaan viitaten Gerbner ja hänen kumppaninsa. Ihailen hänen työtänsä, mutta minun on myös hyväksyttävä se painava kritiikki, jonka kohteeksi hän on joutunut. Raskaimminhan häntä on kritisoinut Hirsch. Metodologiakritiikki on oikeutettua, mutta minusta hänen perusväittämänsä ovat pitäviä ja hän on päässyt käsiksi tärkeisiin asioihin: kysymykseen television vaikutuksesta koko ympäristöön, televisioon maailmankuvan synnyttäjänä ja ylläpitäjänä. Tämä hänen tapansa tarkastella television roolia on erittäin tärkeä ja hedelmällinen.

Ja luonnollisesti Karl Erik Rosengren on vaikuttanut paljon minuun, vaikka hän ei noina Lundin aikoina ollutkaan paljon tekemisissä joukkoviestinnän kanssa. Se mitä hän on tehnyt, on hyvin tärkeätä. Olen myös lukenut joidenkin suomalaisten tutkijoiden teoksia.

Denis McQuail on ollut minulle opetustyössä ehdottomasti erittäin arvokas. Olen monesta asiasta samaa mieltä hänen kanssaan. Hänen vahvuutensa on siinä, että hän on niin rauhallinen pohdinnoissaan. Hän kirjoittaa niin viisaalla

ja loistavalla tyyllillä, että häneen samaistuu.

Luonnollisesti haluaisin mainita myös käyttötarkoitus-tutkijoista Grant Noblen, koska hänen kirjaansa *Children in front of small screen* olen käyttänyt aikoinaan paljon. En tosin ollut samaa mieltä hänen kanssaan johtopäätöksistä, koska hän ulotti ne mielestäni aivan liian pitkälle, mutta hänen peruslähtökohtaansa arvostan.

Mitä sinulle on merkinnyt semiotiikka, semioottinen tutkimus?

En tunne sitä paljoakaan, en ole siinä sisällä lainkaan.

Miten paljon teillä käydään keskustelua kvantitatiivisten ja kvalitatiivisten menetelmien suhteesta ja oikeutuksesta?

Eipä juuri. Meidän traditiomme metodipuolella on voimakkaasti kvantitatiivinen.

Se ei mielestäsi ole kuitenkaan positivistista?

Ei, ei lainkaan. Hyvin paljon siitä, mitä olen tehnyt on ollut empiiristä ja siinä on hyväksyttävä tietynlainen faktojen tarkastelu. Emme kuitenkaan pidä itseämme positivistina ja luulen, että olemme hyvin tietoisia positivismin heikkouksista. Analyyseissamme ja tulkinnoissamme yritämme olla varovaisia emmekä ulota sitä mitä löydämme liian pitkälle, yritä lukea mukaan asioita, joita ei ole siinä. Vastaushan on usein kätkeyty kysymykseen.

Metodeissahan on kysymys teoriasta. Jos lähdet liikkeelle teorias- ta, olet, jos et turvassa, niin ainakin varuillasi koko ajan. Emme missään tapauksessa halua hylätä kvantitatiivisia metodeja. Olemme huomanneet, että kvalitatiivisia metodeja on vaikea käyttää, silti niitä luonnollisesti käytetään. Ja noiden yhä parempien tilastollisten analyysien, uusien rakennemallien

avulla meidän työmenetelmämme käyvät yhä vahvemmiksi, luotettavammiksi.

Miten kiinnostavana, uhkaavana, tarpeettomana tai tarpeellisena näet humanististen tieteiden marsin viestinnän tutkimukseen?

Sellaiselle on ilman muuta tilaa, mutta en usko että se voisi syrjäyttää sosiologista tutkimusta. Eräs opiskelijamme yritti käyttää pehmeitä menetelmiä brittiläisen kulttuuritutkimuksen tradition mukaisesti. Hän halusi selvittää television käytön sisältöä Islannissa, mutta hän tuli siihen johtopäätökseen ettei voinut käyttää näitä menetelmiä omaan tarkoitukseensa. Hän luopui kvalitatiivisten metodien käyttämisestä kokonaan ja siirtyi kvantitatiivisiin, kaikkine rajoituksiineen.

Mainitsemissani humanististyyppisessä tutkimuksessa on kysymys enemminkin yhden ihmisen pään sisällä tapahtuvista prosesseista. Yleistettävyyys on näissä tutkimuksissa luonnollisesti aivan toisenlainen kysymys kuin mihin olemme yhteiskuntatieteissä tottuneet.

Siinä on kysymys täysin toisenlaisesta tutkimuksesta. Se on varmasti sen arvoista, mutta toisen ei pidä työntää syrjään toista. Oma tutkimukseni on ollut melko suuren mittakaavan surveytä ja olen valmis myöntämään, että työni on liian pintapuolista, puutteellista tässä mielessä. Olen kerännyt huomattavat määrät dataa, mutta se on kaikki pintatasolla. Mutta en oikeastaan ole häpeissäni siitä, koska minusta myös se on tarpeellista.

Mitä aiot tehdä seuraavaksi?

Ensinnäkin minun pitäisi analysoida paremmin se, mitä minulla jo on. Toiseksi olen kasaamassa yhtenäistä teosta Islannin joukko- viestimistä. Se on hyvin, hyvin

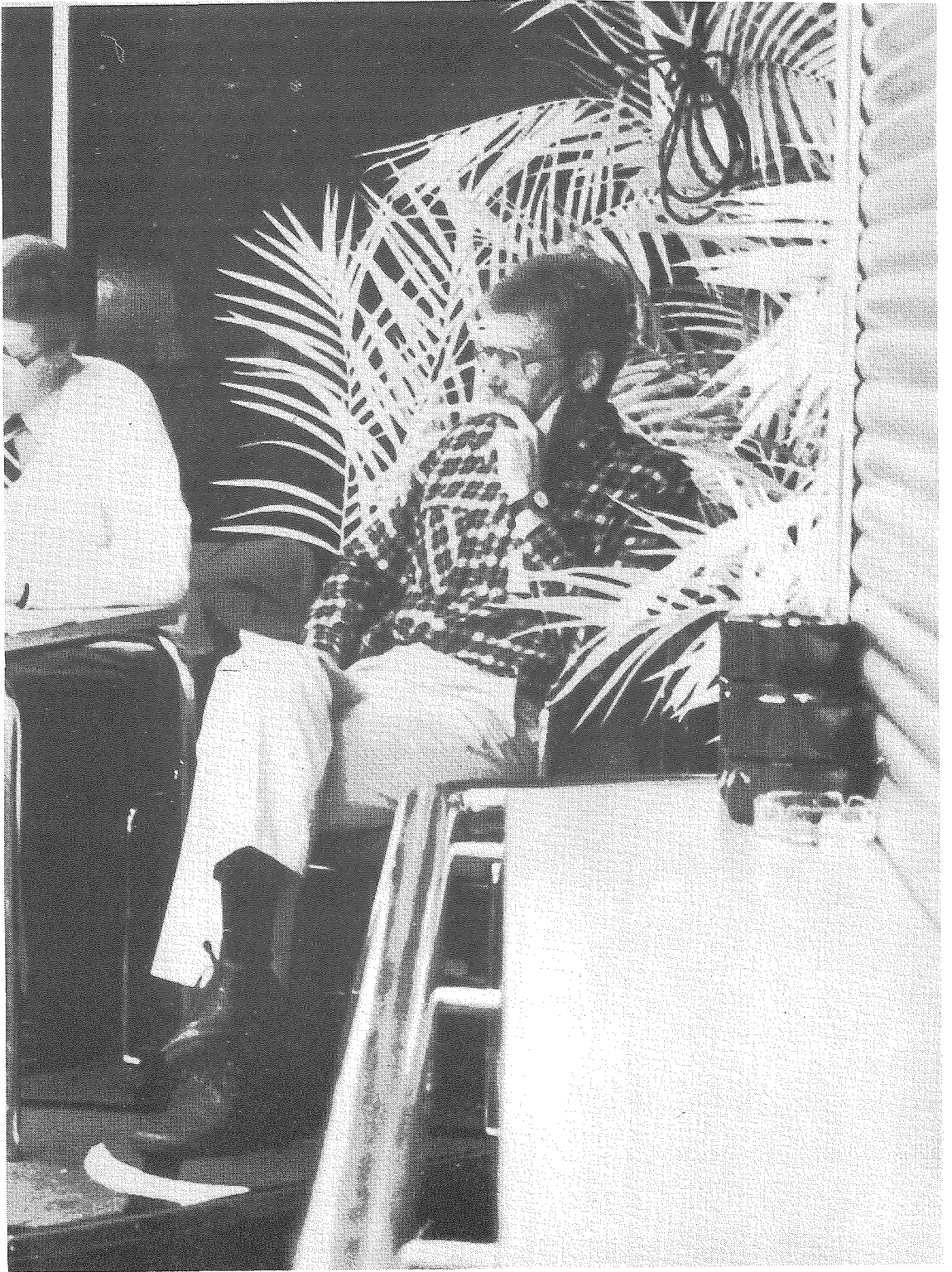
hidas prosessi. Yritän koota sen papereista, joita olen kirjoittanut eri tarkoituksiin viimeisten 3-4 vuoden aikana. Yritän saada kirjoitustyön tehtyä ensi vuoden aikana. Erillään tästä minua eniten viehättää tällä hetkellä professionalismi, se minkälainen prosessi se on, minkälaiset asenteet ja voimat hallitsevat ammattitoimittajien käyttäytymistä ja työtä. Miten he itse tarkastelevat työtään, ja läheisesti tähän liittyen, mitkä ovat todelliset valtasuhteet yhteiskunnassa. Minusta näyttää, että joukkoviestimet ovat saamassa yhä keskeisemmän aseman, niistä on tulossa yhteiskunnan vallankäytön ydin. En tietenkään tarkoita, että joukkoviestimet hallitsisivat yhteiskuntaa, se ei ole niin yksinkertaista.

Meidän on tajuttava, että kaikki päätökset, kaikki vaikuttaminen kanavoidaan joukkoviestimien kautta, koko ajan. Ne, jotka ovat päätävissä asemassa joukkoviestimissä, ovat erittäin vaikutusvaltaisia, usein ilman että he itse varsinaisesti tekevät päätöksiä. Istuin eräänä iltana kahden norjalaisen kollegani kanssa keskustelemassa joukkoviestimistä. He kertoivat miten eräs norjalainen poliitikko, pienen, vaa'ankielipuolueen puheenjohtaja, käytti televisiota kertoakseen Norjan kansalle, miksi hän teki tietyn päätöksen. Tapaus sattui tänä kesänä, ja hän halusi ilmoittaa kansalle miksi ei kannattanut yritystä muodostaa porvarillinen koalitio. Hän päätti pitää lehdistökonferenssin täsmälleen samaan aikaan, kun television uutiset alkoivat, eikä kukaan tiennyt mitä hän aikoi sanoa. Televisio lankesi juoneen tai päätti mennä juttuun mukaan. Siellä tämä kaveri yhdessä Norjan television kanssa muutti historian suuntaa, pienellä

tai suurella tavalla, en tiedä, mutta joka tapauksessa relevanttia osaa Norjan historiasta. Se esitettiin eräänlaisena yhteispelinä tämän pikkuruisen puolueen puheenjohtajan ja Norjan valtion television välillä, ja välittömästi kun he olivat esittäneet osansa, televisio käänsi suoraan muiden keskusta- ja oikeistopuolueiden puheenjohtajille, joiden oli kommentoitava tapahtunutta. Televisio siis pakotti heidät areenalle esittämään kantansa kansalle välittömästi. Norjalaiset saivat tietää tilanteen täsmälleen samalla hetkellä kuin poliittiset johtajatkin.

Voimme pitää tätä esimerkkinä demokratiasta toiminnassa, mutta myös ääriesimerkkinä manipuloidusta televisiosta. Ja voimme kysyä itseltämme, kuka oli manipuloija, oliko se tämän pienen puolueen puheenjohtaja, oliko se televisio-uutisten toimittaja vai kuka? Ja kuka oli päähyötyjä, edunsaaja, oliko se väestö, tämä yksittäinen poliitikko, ehdottomasi eivät kuitenkaan muut poliitikot, siitä lievenne samaa mieltä. Minusta tämä on paras esimerkki viime ajoilta joukkoviestimien äärimmäisen herkstä asemasta. Se ei suoranaisesti valaise sitä, kuka on vaikutusvaltaisin, mutta se osoittaa kuinka valtavan tärkeä televisio on välittävänä tekijänä.

Tämä liittyy professionalismiin, koska televisioihmisten oli tehtävä ammatillinen päätös siitä, mitä tehdä. Miltä taustavoimilta he saivat moraalisen vahvuuden tehdä juuri tämän päätöksen, eikä toista? He olisivat voineet sanoa: "Annetaan kaverin pitää lehdistökonferenssinsa, ja me voimme referoida, mitä hän on sanonut. Hän ei saa määrällä televisiota, ei ole hänen asiansa sanoa, mitä tapahtuu televisiossa. Jos hän haluaa pitää kon-

Ilkka Timonen

ferenssinsa juuri silloin, kun uutiset ovat, hänen on odotettava seuraavia uutisia tai ainakin uutisten loppuun." Mutta miksi he eivät tehneet sitä? Osaksi asian kansallisen tärkeyden vuoksi, osaksi koska he saivat iskevän jutun. Kaveri sanoo heille, "O.K. pojat, minä pidän konferenssini juuri oikeaan aikaan teille ja te saatte jymyjutun. Ja mitä minä saan, jees, ilmeisestikin olla vastatusten kansakunnan kanssa." He antoivat hänelle KAKSIKYMMENTÄ minuuttia. Se on viehättävä esimerkki, eikö vain? Se ei anna mitään lopullisia vastauksia, mutta tuo esille kysymyksiä professionalismista.

Olen kiinnostunut professionalis-
mista tässä mielessä, ja aion panna
professionalismin ja journalistien
rinnalle aikaisempien kutsumusam-
mattien professionalismin - pidän
sitä todellakin kutsumusammattina
- nimittäin varhaisempien aikojen
lääkärien ja pappien. Jos katsomme
asiaa historiallisesti, huomaamme
että primitiivisemmissä yhteiskun-
nissa, siis myös omissa yhteisöis-
sämme aikaisemmin, pappi ja lää-
käri olivat sama henkilö. Mielestäni
joukkoviestimet ja joukkoviestijät
ovat ottamassa itselleen keskeisen
roolin niiltä, jotka aikaisemmin
kertoivat meille, keitä me olimme.
Sitä vartenhan papit olivat olemas-
sa. He olivat paikalla ja halusivat
asettaa meidät yhteyteen ympäris-
tömmekanssa, ukko jumalan kanssa
tai minkä milloinkin. Tämän jouk-
koviestimet tekevät nyt. Ne ovat
syrjäyttäneet kirkon. Jaa, ja ehkä
tavallaan ne ovat syrjäyttäneet
lääketieteen, mutta se on monimut-
kaisempi asia. Mutta ehdottomasti
ne ovat syrjäyttäneet kirkon. Ja
niinpä joukkoviestimillä on tiettyä
pyhyttä, loukkaamattomuutta,
niin kuin kirkoilla ennen oli. Jouk-

koviestimet kasvattavat tärkeyttään
ja saavat pyhyttä. Niinpä myö-
hempien aikojen pyhät tulevat
televisiosta. Tästä olen kirjoittanut
lyhyen jutun, jonka haluan käydä
läpi uudelleen ja kääntää islannista
englantiin. Tämä on se, mitä haluan
tehdä, tämä juuri vangitsee mielen-
kiintoni ja mielikuvitukseni.

**Olet sosialistisen puolueen aktii-
vinen jäsen?**

Melko, olin aikaisemmin Reykja-
vikin kaupunginvaltuustossa, mutta
kyllästyin siihen hirveästi, joten
lähdin yhden kauden jälkeen. Olen
silti melko aktiivinen puolueessa
ja istun joissakin kunnallisissa ko-
miteoissa, koulukomiteassa esimer-
kiksi.

**Voidaanko sanoa, että tämä
puolue on Islannin kommunistinen
puolue?**

Soveliaampaa olisi kutsua sitä
vasemmistososialistiseksi puolueeksi,
ehkä jopa sosiaalidemokraattiseksi
puolueeksi. Taustamme on 30-luvun
kommunistisessa puolueessa, mutta
missään mielessä se ei ole sitä
enää. Meillä ei ole kommunistista
puoluetta, on yksinkertaisesti liian
harvoja kommunisteja.

**Kuinka toiminta puolueessa
vaikuttaa työhösi, vai vaikuttaako
se?**

Se on haitta, koska yhteiskunta-
tieteisiin muutenkin suhtaudutaan
epäluuloisesti porvarillisessa lehdis-
tössä ja porvariston keskuudessa
yleensä. En tiedä auttaisiko paljoa-
kaan, jos en kuuluisi puolueeseen;
jotkut meistä kuuluvat, jotkut
eivät. En usko, että ero olisi suuri,
vaikka en kuuluisikaan puolueeseen.
Mutta se aiheuttaa epäilyksiä ja
luottamuksen puutetta joidenkin
keskuudessa, joiden kanssa olen
tekemisissä. Mutta haluaisin koros-
taa, että en usko, että se on estä-
nyt eteenpäin menomme. Yhteis-

kuntatieteet ovat väistämättä omiaan hämmentämään ihmisiä. Tälle ongelmalle ei mahda mitään. Tietysti yhteiskuntatieteilijöitä on kaiken kokoisia ja näköisiä, mutta yhteiskuntatieteet kulkevat käsi kädessä radikaalin ajattelun kanssa, se on luonnollinen asia.

Oletko saanut marxilaisia teoreettisia vaikutteita, tutustunut Frankfurtin koulukuntaan?

Aivan ilmeisesti marxilaista vaikutusta on siinä, että olemme yhdistäneet kriittisen ajattelun työhömmä, tavallaan kääntämällä selkämme positivismille olemme avanneet mielemme marxilaiselle ajattelulle. En halua ajatella itseäni marxilaisena sen paremmin kuin minään muunakaan, mutta yhdyin siihen näkemykseen, että olemassaolomme materiaaliset olosuhteet eivät vain vaikuta meihin vaan myöskin suoraan työhömmä ja työmme tuloksiin. Tässä mielessä marxilainen ajattelu on ehdottomasti vaikuttanut minuun. En näe tätä kovinkaan ongelmallisena. Vastaukseni on, eikä se ole mitenkään ainutlaatuinen, että on tehtävä premissinsä selviksi, ensi sijassa tietysti itselleen ja sitten myös muulle maailmalle. Kuinka tulet siihen tai tähän johtopäätökseen; mitä itse pidät työsi perusolettamuksina.

Teoriakursseillamme on mukana koko joukko yhdeksänentoista ja kahdennenkymmenennen vuosisadan teoreetikkoja, myös Frankfurtin koulukunta. Painotus ei luonnollisesti ole ollut kovin voimakas, mutta meillä on ollut marxilaisen teorian kurssi, tosin valinnaisena.

Miten näet tieteellisen tiedonkulun suunnan, pidätkö itseäsi pääasiassa vastaanottajana? Tulevatko uudet teoriat teille muualta, Yhdysvalloista ja Länsi-Euroopasta vai onko teillä omaa teoreettista

ja metodologista kehittelyä?

Luulen, että metodien soveltamisessa olemme olleet aika taitavia, mutta tuskinpa olemme itse luoneet niitä. Pienenä pyöränä teemme samanlaisia asioita ja käytämme pääasiassa samoja välineitä ja olemme vastaanottavassa päässä, ehdottomasti.

Voisiko olla toisin?

Toivottavasti annamme panoksemme jotenkin ja jossakin, mutta se tapahtuu hyväksytyissä teoreettisissa ja metodologisissa kehyksissä. Kyllä mekin pienellä tavallamme jotakin myötävaikutamme. Mitä olemme kollegani Elias Hedinssonin kanssa tehneet, on tapahtunut yhteistyössä pohjoismaisten tutkijoiden kanssa, ja haluaisimme pitää itseämme pohjoismaisen tutkijayhteisön toimivina jäseninä. Metodit, joita itse -68 kehitin, osa niistä, on löytänyt tiensä media-paneelikehittelyyn -70-luvulla. Vaikka itse olenkin hyötynyt varmasti enemmän kuin muut ovat hyötäneet minusta, olen silti ehkä voinut olla hyödyksi metodologisten välineiden kehittämisessä. Mutta ilmeisesti olemme vastaanottavassa päässä, tarkasteli sitä miten vain.

Teistä islantilaisista sanotaan, että te olette hyvin kirjallista väkeä, luette hyvin paljon. Teillä on ollut ja on merkittävää omaa kirjallisuutta, kirjallisuutta, jolla on pitkät juuret. Olette siis huomattavan itsenäisiä tällä alueella, mutta se on tietysti toinen asia.

Se on eri asia, koska se mitä teemme maininnan arvoista, sen on löydettävä lukijakunta Islannin ulkopuolelta. Mietipä sitä, että islantilainen kirjallinen traditio on ollut hyvin tuottavaa, hedelmällistä, mutta se ei selvästi ole itseensäsulkeutunutta. Jos tarkastelut islantilaisesta kirjallisuudesta löydät vierasperäisiä teemoja. Vanhat

islantilaiset saagat on ehdottomasti kirjoitettu Islannissa ja ne ovat islantilaisten omaa luovaa työtä, mutta samalla niiden juuret ovat muualla. Ne kertovat tapahtumista, jotka sattuivat muissa maissa, ne kertovat muiden maiden ihmisistä ja ne poimivat mukaan vanhoja satuja ja historioita ulkomailta. Myöhempiin, tämän vuosisadan kirjailijoihin - meillä on hyvin tuottelias kirjoittajayhteisö Islannissa - on tavattomasti vaikuttanut muiden kansakuntien kirjallisuus. Selvin esimerkki on tietysti Halldor Laxness. Hän on äärimmäisen islantilainen, väärentämätön islantilainen ja kuitenkin samaan aikaan kosmopoliitti. Hänen vetovoimansa aivan ilmeisesti on siinä, että hän on elimellinen osa maailmaa. Hän on hyödyntänyt vanhaa islantilaista kirjallisuutta, kulttuuria ja maailmaa ja tuottanut jotakin ainutlaatuista. Hän on antanut panoksensa, mutta nimenomaan osana maailmanyhteisöä.

En ole valmis välittömästi vetämään yhtäläisyyttä tämän tunnetun tilanteen ja sen välillä, mitä näytät ehdottavan. Eli koska Islannin kirjallinen traditio on niin vahva ja alkuperäinen, myös islantilaisten yhteiskuntatieteilijöiden tulisi olla yhtä vahvoja ja alkuperäisiä, vai mitä? Silloin pyytäisin sinulta vain aikaa ... ole hyvä ja tule takaisin 50 vuoden kuluttua katsomaan, mitä on tapahtunut.

Luulen, että meillä itse asiassa on ainutkertainen tilanne, koska meidän maamme on niin pieni. Me voimme tuntea niin suuren osan ihmisistä, luku- ja kirjoitustaito on täällä korkea, meillä on hyvät tilastot kaikesta, mikään ei oikeastaan voi jäädä tutkijalta piiloon. Ihmiset ovat täällä kaiken aikaa, he eivät yksinkertaisesti voi päästä pois; ajattelehan, yhden-

toista vuoden jälkeen sain kiinni 600 koululaisesta 580. Tämä ei ole kuin Yhdysvallat, jossa tutkittavat ovat pian häipyneet ympäri maan ja jättäneet yhteiskuntatieteilijät rukoilemaan. Tämä on meidän etumme. Useimmat niistä tiedoista, joita olen kerännyt ovat oikeastaan hyvin arvokkaita, en vain ole vielä onnistunut puristamaan niistä kaikkea mehua. Sama sopii useisiin muihinkin näkökohtiin. Tämä maa on jonkinlainen miniatyyri, mutta silti elävä yhteiskunta, se ei ole vanha talo, vaan todellinen yhteiskunta, aina hyvin hyvin pieni. Meillä olisi mahdollisuus tehdä useita asioita, jotka ovat mahdollisia suuremmissa yhteiskunnissa. Emme ole, en ainakaan minä, käyttäneet tätä hyväksi niin paljon kuin olimme voineet.

Toivon, että sinulla olisi siihen kylliksi aikaa ...

Toivonpa niin, mutta ei ole kysymys yksin ajasta vaan myös moraalisesta selkärangasta. Ihmiset pyytävät aina tekemään kaikenlaista, poliittisia asioita muun muassa. Vaikka en haluaisikaan myöntää sitä, poliittinen toiminta vie kuitenkin aikaa tieteelliseltä työltä. Mutta me olemme liikkumassa jonnekin, oikeaan suuntaan, toivon. Yliopistolla on hyviä ihmisiä, en nyt tarkoita itseäni, vaan muita.

Vielä joukkoviestinnästä ... minkälainen on teidän televisiojärjestelmä, onko televisione julkinen palvelulaitos? Mitä muutoksia on näköpiirissä?

Se toimii public service -pohjalta ja on hyvin paljon samanlainen kuin muissakin pohjoismaissa. Ero aikaisempaan on siinä, että tammi-kuun 1986 jälkeen ei enää ole mitään monopolia. Periaatteessa kuka tahansa voi nyt avata radiotai televisioaseman. He tarvitsevat lisenssin, mutta en tiedä että tähän

mennessä keneltäkään vakavasti liikkeelle lähteneeltä olisi sitä eväty. Jos siis haluaisin perustaa puoluepoliittisen radioaseman, saisin myös tehdä sen. Vain kaksi vuotta sitten se ei ollut sallittua. Koko helvetti pääsee valloilleen, emmekä tiedä miten se päättyy.

Entä keskittyminen ja ketjuuntuminen? Onko niistä mitään säädöksiä; voiko esimerkiksi ykkösnomalehden omistaja perustaa myös TV-aseman?

Mitään rajoituksia ei nyt tietääkseni ole. Oikeistolaisesti ajattelevat ihmiset haluavat, että kaikilla on mahdollisuus perustaa mitä tahansa. He varmaankin toivovat, että markkinavoimat toimivat heidän edukseen. En ole varma, että he voittavat, mutta se on varmasti heidän perusajatuksensa.

Näettekö Islannissa satelliittiohjelmiä?

Me saamme Sky Channelin, Music Boxin ja luulenpa, että Moskovan television. Hyvin harvat katselevat niitä, todellakin harvat.

Miksihän?

En tiedä, ehkä siksi, että pitää olla valtava antenni. Tein kyselyn islantilaisien lehtimiesten keskuudessa tänä keväänä ja muun ohessa kysyin, katsoivatko he ulkolaisia ohjelmia. Yli sadasta vain yksi, kaksi tai kolme katsoi. Sanoisin, että lehtimiehet muita todennäköisemmin katselisivat satelliittiohjelmiä, joten johtopäätökseni on, että satelliittiohjelmien katsominen on merkityksetöntä. Mutta se väistämättä kasvaa.

Eivätkö nuoret ole innostuneita rockvideoista?

Kyllä varmasti, mutta pitää muistaa, että heillä on myös omat videonsa, videokasetit, ja se on paljon huolestuttavampaa. Videot mullistavat koko käsitteen "nuoriso ja viestimet". He ovat todella

suuria kuluttajia. Tai ehkä meidän ei pitäisi käyttää käsitettä "kuluttaa", sillä he käyttävät niitä tuottavasti, he tekevät niiden kanssa jotakin.

Entä Keflavikin tukikohta; ovatko amerikkalaiset rakentaneet vastaanottojärjestelmää itselleen?

Heillä on oma suljettu järjestelmänsä. Islannin postiviranomaiset ovat pystyttäneet heille valtavan vastaanottimen, joka on suunnattu vain Keflavikiin, niin ettei kukaan muu voi nähdä sen kautta. En tiedä mitä he vastaanottavat. Se ei häiritse islantilaisia enää niinkuin aikaisemmin. Islantilaiset katselivat paljon heidän kaapelitelevisiotaan aikaisemmin, mutta eivät siis enää.

Se siitä. Me olemme puhuneet kuin jakaisimme yhden yhteisen maailman, mikä on tietysti hitonmoinen vale. Elämässä käy näin - haluat tietää erilaisuuksista, mutta päädyt samanlaisuuksiin.

Joko lopetetaan? Jo, jo. Jos jotakin vielä tulee mieleeni, niin juoksen nauhurisi luo, ja jos sinä vielä muistat jotakin kysyttävää, niin tunge vain mikrofonini suuhuni.

Me läksimme etsimään teetä. Kolme rappua ylöspäin. "Luin muuten juuri - sattumalta tietysti - Laxnessin kirjan "Tunnustan maata", mitä se nyt oli islanniksi, ääh. No, muistat sen, -60-luvun lopulta. Laxness kelaa siinä kokemuksiaan Neuvostoliitosta. Laxness menee Leningradiin ja paljon muuallekin, -30-luvulla, kun vielä hurjan harvat ulkomalaiset pääsivät käymään siellä. Se oli Laxnessille kova juttu, tosi kova." Taas kolme rappua. "Joo, niin oli. Laxness kirjoitti ensimmäiset artikkelinsa heti

palattuaan, mutta se oli niin rankka kokemus, että jutut piti purkaa täysin uusiksi, vastakkaisiksi 30 vuotta myöhemmin."

"Yhm. Laxness kirjoittaa jopa katuvaansa kahta ensimmäistä kirjaansaakin, sitä että ne on kirjoitettu nuoruuden idealismissa, ennen Leningradia. Ajattele, se toinen on Salka Valka."

"Katuisi Salka Valkaa, en ikinä usko. Hän liioittelee."

Sinikka Sassi